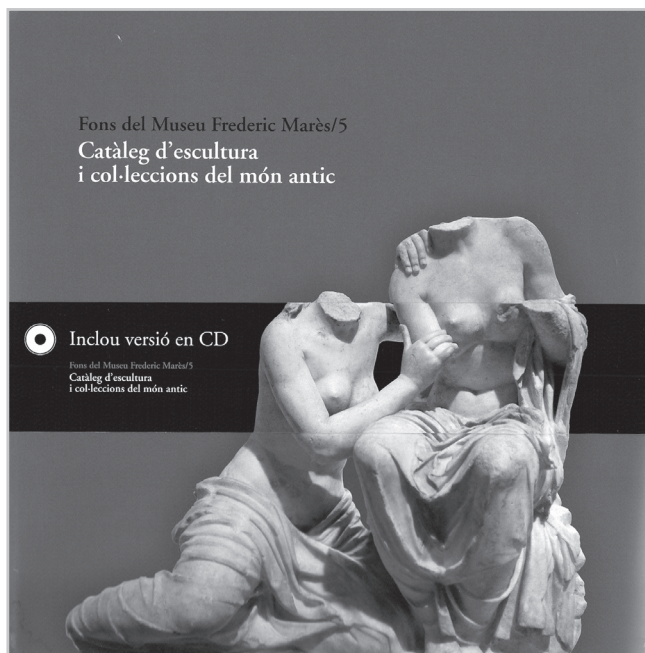

González, Camila (2010): *Catàleg d'escultura i col·leccions del món antic*. Fons del Museu Frederic Marès, 5, Institut de Cultura de Barcelona. 338 pàgs. i Cd. ISBN: 978-849850-225-1.

El fervor col·leccionista de Frederic Marès Déulovol el va portar a interessar-se per un gran nombre d'obres d'art, objectes i temes del passat. Per a parlar d'aquest col·leccionista, l'ús del terme *passat* i no *història* és voluntari ja que la diversitat temàtica i cronològica fa preferible englobar les diferents històries (explicades per un narrador i amb un fil conductor) dins del passat com si d'un calaix de sastre es tractés.

Marès no es va limitar a un col·leccionisme local, regional o peninsular, sinó que va estendre les mires cap al mercat antiquari internacional. En les seves *Memorias de la vida de un coleccionista* (Barcelona, 1977) ens ofereix un ventall d'anècdotes sobre les seves adquisicions i interessos. Realment, en aquelles memòries, l'arqueologia hi té un paper menor, tot i que el catàleg que aquí es comenta obliga a replan-tejar aquesta afirmació.

D'aquest catàleg sorprèn la quantitat i el valor artístic de la col·lecció arqueològica que custodia el Museu Frederic Marès. Si bé el nucli correspon a la col·lecció que dona nom al museu, posteriors donacions han incrementat els fons, fins i tot amb peces d'adquisició recent al mercat antiquari internacional.

La importància i el volum del conjunt han obligat a estructurar el catàleg en set capítols redactats per diferents reconeguts especialistes: la dra. Eva Koppel i la dra. Isabel Rodà han considerat els disset *retrats i escultures* (59-82); la dra. Isabel Rodà i el dr. Sergi Vidal, els quatre *relleus i inscripcions* (85-100); la dra. Glòria Munilla, el dr. Francesc Gracia i la sra. Camila González, els dos-cents quaranta-un *exvots ibèrics* (105-176); la sra. Camila González, les cent setze *figuretes de terracota* (179-234) i els vuit *relleus figurats en os* (329-332); el dr. Antoni Aguilera i el dr. Víctor Revilla, les vint-i-sis *llànties de terracota* (237-

250); el dr. Michael Blech, les setanta-sis *figuretes i objectes de bronze* (253-312), i la dra. María Mariné, les quaranta-cinc *fibules i afibials* (315-326).

Dues premisses cal tenir presents abans de continuar: en primer lloc es tracta d'un catàleg d'un museu i, en segon lloc, són col·leccions molt diferents entre elles i, per tant, amb necessitats particulars.

Dit això, la consulta d'aquest catàleg es veu mancada d'un capítol introductor que expliqui la formació de la col·lecció que es presenta. Deixant de banda que aquest sigui un tema a bastament considerat en altres obres de la mateixa institució o en altres treballs biogràfics sobre Frederic Marès és un punt que es troba a faltar. Em refereixo a aquesta absència motivat per les notícies que vinculen el sr. Marès amb diferents col·leccionistes i amb diferents adquisicions. Sabem, per exemple, per una obra del mateix F. Marès (1970-1971, *Port de la Selva, Notas històriques*, Instituto de Estudios Ampurdaneses, Figueras: p. 13; R. Alfaràs 1894: "Pesca de anforas", *Boletín de la Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa*, 58.2: 90-91) de l'activitat del seu avi, Josep Marès i Bisbe, amb el sr. Romuald Alfaràs, quan al 1894 van sufragar les primeres excavacions arqueològiques subaquàtiques de Cala Cativa (les primeres de les quals es té constància a la costa peninsular) on es van recuperar seixanta-dues àmfores i que van passar a formar part d'ambdues col·leccions. La relació amb altres col·leccionistes, potser amb Antonio Vives-Escudero o amb Josep Costa (*Picarol*), podria explicar la presència de materials balears (cat. 4 a 10, p. 184-186); la inscripció procedent de Sant Pere de Roda es podria relacionar amb l'activitat que va dur-hi a terme el sr. Esteve Trayter, del qual sabem que va ser marxant per a la col·lecció de Peralada (coordinat per A. Capella: *Empúries 1892-1900. Els dibuixos d'Esteve Trayter. Mestre i col·leccionista*, Museu de l'Empordà, Figueres, 2008); i, finalment, un cavallet de bronze (cat. 73, p. 295), identificat com a bronze modern (segle XVI), és molt pròxim a un exemplar de l'antiga col·lecció Caterina Albert de l'Escala (la peça en qüestió està dibuixada en el seu àlbum de dibuixos). Tot això, juntament amb la citació de les memòries del senyor Marès, que C. González recorda en el seu text, sobre el plaer de compartir amb altres col·leccionistes peces com bronzes ibèrics o tanagres de fang, fan encara més necessari un petit estudi d'aquestes relacions i adquisicions. És cert, però, que a l'inici del treball ja s'excusa l'absència de més dades sobre aquestes peces, les quals, quan hi són, s'ofereixen en la corresponent fitxa.

Respecte als aspectes formals del catàleg, afrontar de manera unitària set col·leccions nombroses resulta complicat i és un mèrit haver trobat la manera de presentar-ho de manera conjunta, però possiblement detalls puntuals farien d'aquesta una obra més homogènia. És especialment clar en relació amb l'esquema, que varia en els diferents capítols. Així, en els dos primers (els d'escultura) el lector es troba directament amb les fitxes, que presenten una discussió per a cadascuna de les peces, de les quals s'afegeix una bibliografia crítica i completa. Les col·leccions (o sigui, els capítols restants) s'estructuren en base a una introducció general i fitxes descriptives, les quals

no sempre ofereixen una discussió o paral·lels i es limiten a donar referències bàsiques. La bibliografia en cadascun d'aquests capítols també varia en funció de l'enfocament particular de cadascun d'ells: des dels que han basat l'estudi en una identificació de les peces en base a obres de referència (cas dels exvots o de les llànties), fins als estudis que han considerat pertinent justificar les identifications amb paral·lels (cas de les figuretes de terracota i de bronze).

En la bibliografia hi ha un detall curiós que demostra la llibertat a l'hora de redactar el treball, atès que hi ha bibliografies que citen les pàgines dels articles i altres que no ho fan, fet que demostra l'heterogeneïtat de l'obra.

Pel que respecta a les il·lustracions, les primeres pàgines (21 a 51) mostren una selecció aleatòria de peces que apareixen reproduïdes en color. La resta de les peces catalogades, totes, apareixen reproduïdes en blanc i negre, sense escala gràfica i en una única vista. Apareixen repartides tant dins del text com en làmines, fet que facilita la identificació i és un mèrit que es distància dels catàlegs que suprimeixen il·lustracions quan es tracta de peces fàcilment identificables per una tipologia concreta. La llàstima és l'escala en què estan reproduïdes. És desigual, atès que la seva reproducció s'ha basat en criteris de disseny que han fet igualar en les làmines peces de diferents dimensions per a una reproducció més harmònica. Per tant, per a algunes peces és una reproducció poc operativa i dificulten una correcta observació.

El Cd que s'adjunta és una versió en Pdf del catàleg en paper, de manera que no resol els esmentats problemes respecte a les figures ni aporta nous continguts.

L'absència d'una introducció o un epíleg que sintetitzi la intenció de l'obra, més enllà de publicar un fons museístic, i que expliqui si el fons del Museu Frederic Marès disposa d'altres col·leccions arqueològiques, per exemple ceràmiques, vidres o numismàtica, fan que, tot i la publicació d'aquest gruixut, ben editat, ben estudiat i important catàleg, la formació de i la col·lecció arqueològica del Museu Frederic Marès continuïn presentant molts interrogants. Si bé cobreix la necessitat de contextualitzar les col·leccions des d'una òptica tipològica (categories, paral·lels i cronologia) queda pendent l'anàlisi des d'una òptica d'història de les descobertes i del mercat antiquari.

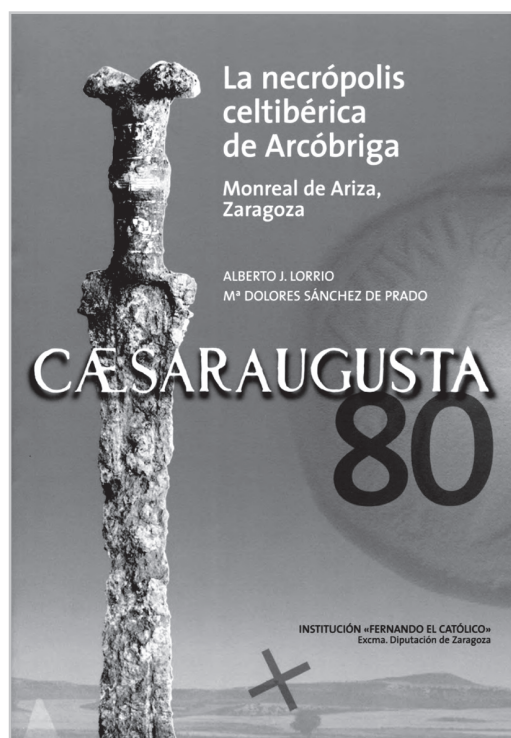
Tot i així, el mèrit del catàleg és notable i mereix un elogi. D'una banda, representa un exemple a seguir per altres museus catalans amb fons arqueològics formats, totalment o parcialment, per col·leccions particulars (Museu Episcopal de Vic, Museu de Figueres, Museu d'Arqueologia de Catalunya, etc.). En segon lloc, desperta la curiositat dels arqueòlegs "clàssics" i "protohistòrics" cap al Museu Marès. En tercer lloc, mostra un tipus de col·lecció arqueològica que a Catalunya hem de considerar atípica per la seva diversitat i volum però que formaria part d'un reduït grup de col·leccions arqueològiques, com la d'Antonio Vives, Bosch-Caterineu o Mateu, que evidencien una pràctica significativa, durant el segle xx a Catalunya, i que està pendent d'estudi. Finalment, l'important llegat que aquesta obra dona a conèixer, majoritàriament inèdit, vesteix el patrimoni artístic de la ciutat de Barcelona i de la xarxa de museus catalana.

El catàleg aconsegueix un objectiu inesperat: despertar la curiositat cap a Frederic Marès i la seva col·lecció arqueològica. Ara toca esperar l'aparició d'un segon volum que relacioni aquests dos aspectes.

Raimon Graells i Fabregat

Römisch-Germanisches Zentralmuseum. Forschungsstipendiat der Alexander von Humboldt-Stiftung.

Lorrio, Alberto J., Sánchez de Prado, M. Dolores (2009). La necròpolis celtibèrica de Arcóbriga, Monreal de Ariza, Zaragoza. *Caesaraugusta*, 80: 568 pàgs. ISBN: 978-84-9911-017-2.

Els estudis sobre el món funerari celtibèric tornen, amb aquesta obra, a estar d'enhonorabona. De manera ininterrompuda des de fa ara ja bastants anys els estudis sobre el món funerari celtibèric han aportat un important volum de publicacions i treballs de síntesi. Recentment s'han publicat de manera brillant les monografies sobre la necròpolis d'Herrerias III i Carratiermes, un dels capítols del VII *Congreso sobre los Celtiberos* de Daroca i s'estan presentant de manera continuada importants novetats, en forma d'articles, sobre diferents aspectes de les necròpolis d'Aguilar d'Anguita, Clares o altres.

Aquests estudis han considerat de manera sistemàtica les tipologies tant dels materials com de les estructures funeràries i sense descuidar l'anàlisi dels rituals. Cal dir, però, que la majoria d'aquests estudis han estat signats per un reduït nombre d'investigadors (entre d'altres: F. Burillo, M. L. Cerdeño, J. L. Argente, A. Jimeno o un dels signants d'aquest llibre, A. J. Lorrio). Això indica una enorme producció de tots aquests investigadors, però també una ingent i admirable capacitat de treball que ha combinat, amb